

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המחקר האיכותני - עקרונות ושיטות - 34886

תאריך עדכון אחרון 27-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): דר לורן ארדריך

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: lauren.erdreich@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ב11-12

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

במסגרת הקורס נעמיק את היכרות הסטודנטים עם שיטות המחקר האיכותני, יסודותיו התיאורטיים ומהלכיו המרכזיים תוך הדגשת תרומתו לחקר שדות החינוך. לצד התמקדות בעקרונות המחקר האיכותני, נכיר כלים מגוונים לביצוע מחקר איכותני. כל הסטודנטיות תתנסנה בבחירת נושא מתאים למחקר איכותני, בניסוח שאלת מחקר, התאמת כלי מחקר וניתוח פרשני ראשוני. יושם דגש על כלים מגוונים לאיסוף נתונים איכותניים (תצפיות, ראיונות, תרבות חומרית, מסמכים ומידע מרושת), מקום החוקר בשדה וסוגיות אתיות. נערוך היכרות עם היסודות הפילוסופיים לניתוח ופרשנות של נתונים איכותניים, לשילוב בין תיאוריה ונתונים ולכתיבה. הקורס מניח היכרות מוקדמת עם המחקר איכותני ועם מאמרים אקדמיים בנושא.

מטרות הקורס:

- להכיר את פרדיגמות המחקר ומאפייניהן הפילוסופיים
- להבין את התרומה הייחודית של מחקר האיכותני למחקר החברתי בכלל ולמחקר החינוך בפרט
- להבין את השלבים והמהלכים השונים של מחקר איכותני ולהתנסות בעיצוב מהלך מחקר
- להכיר כלים שונים למחקר איכותניים ואופי הנתונים שהם מספקים
- להתנסות בשימוש כלים ושילוב ביניהם להפקת נתונים עשירים
- להבין את היסודות פילוסופיים של ניתוח פרשני, שילוב תיאוריה וכתיבה במחקר איכותני
- להתנסות בניתוח פרשני

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- בסוף הקורס הסטודנטים יתו יתו מסוגלות ים:
- לעמוד על העקרונות של פרדיגמות שונות במחקר איכותני
- להתאים נושא מחקר לשיטה איכותנית, לנסח שאלה ולהתאים כלי מחקר
- לבצע איסוף נתונים ראשוני באמצעות לפחות 3 כלי מחקר
- לבטא את מיקומם באיסוף נתונים וניתוחם
- להדגים ניתוח פרשני ראשוני

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות ודיונים במליאה, בלוגים קבוצתיים, התנסות בעריכת תצפיות וראיונות בשדה חינוכי, עבודה בקבוצות קטנות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

פרדיגמות המחקר האיכותני: הנחות ותפיסות יסוד
החוקר בשדה המחקר
שאלת המחקר המתעצבת ומעצבת

מערכך מחקר עשיר
כוח התצפית
הריאיון כהקשבה
המציאות במסמכים
תרבות חומרית
מחקר בשדה הדיגיטלי
אתיקה – מי צריך אותה?
אמנות הניתוח
תיאור ותיאוריה
כתיבה יוצרת במחקר איכותני

חומר חובה לקריאה:

שיעור 1: פרדיגמות המחקר האיכותני: הנחות ותפיסות יסוד
שלסקי, ש. ומ. אריאלי. 2016. "מהפוזיטיביזם לפרשנות ולגישות פוסט-מודרניות בחקר החינוך",
בתוך: צבר-בן יהושע, נעמה מסורות וזרמים במחקר האיכותני. הוצאת מופ"ת, עמ' 23-66.

שיעור 2: החוקר בשדה המחקר
Pillow, W. (2003). Confession, catharsis, or cure? Rethinking the uses of reflexivity
as methodological power in qualitative research. *International journal of qualitative
studies in education*, 16(2), 175-196.

מסארה סרור, א' (2017). נשות המסגד: למידה חתרנית של ידע דתי. רסלינג, פתח דבר, עמ' 7-13.

רשות:

Golden, D. (2014). Working Backwards: A Methodological Autobiography. In
International Handbook of Interpretation in Educational Research. Springer, pp.
625-633.

שיעור 3: שאלת המחקר המתעצבת ומעצבת
Agee, J. (2009). Developing qualitative research questions: A reflective process.
International journal of qualitative studies in education, 22(4), 431-447.

שיעור 4: מערך מחקר עשיר
Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design:
Choosing among five approaches*. Sage Publications, Chap. 3, pp. 41-63.

שיעור 5: כוח התצפית
Copland, F. (2018). Observation and fieldnotes. *The Palgrave handbook of applied
linguistics research methodology*, 249-268.

Daly, K. J. (2007). Qualitative research and the art of learning to see. *Qualitative
methods for family studies and human development*, 1-17.

שיעור 6: הריאיון כהקשבה
ג'וסלסון, ר. 2015. כיצד לראיין למחקר איכותני. גישה התייחסותית. מכון מופ"ת, פרק 1, עמ' 36-44.

~Bourdieu, P. (1996). *Understanding. Theory, culture & society*, 13(2), 17-37.
~ וייטמן, סשה (2002). על ה"הבנה" אצל בורדייה. סוציולוגיה ישראלית ד(2): 411-425.

~אפשר לבחור בין המאמר באנגלית או בעברית.

רשות:

Forsey, M. (2012). *Interviewing individuals. Handbook of qualitative research in education*, 364-377.

שיעור 7: המציאות במסמכים

Atkinson, P. and Coffey, A. (2004). *Analysing documentary realities*. In. D. Silverman (ed.) *Qualitative Research*. Sage, pp. 77-92.

Ben-Ari, Eyal (1997). *Japanese Childcare: An Interpretive Study of Culture and Organization*. London: Kegan Paul International, 60-77.

שיעור 8: תרבות חומרית

Martin, A. D. (2019). *The agentic capacities of mundane objects for educational equity: Narratives of material entanglements in a culturally diverse urban classroom*. *Educational research for social change*, 8(1), 86-100.

אלאור, ת' (2014). במקום שבו נגמר הגוף: אנתרופולוגיה של קצוות. בתוך ברטל, א', ונטורה, ג' ולידר, ע', מחשבות על נעלים. רסלינג, 224-241.

רשות:

Chin, E. (1999). *Ethnically correct dolls: toying with the race industry*. *American Anthropologist*, 101(2), 305-321.

שיעור 9: מחקר בשדה הדיגיטלי

Quinton, S., & Reynolds, N. (2018). *Understanding research in the digital age*. Sage. Chap 2 *The changing research landscape*.

רשות:

Literat, I., & Kligler-Vilenchik, N. (2019). *Youth collective political expression on social media: The role of affordances and memetic dimensions for voicing political views*. *New media & society*, 21(9), 1988-2009.

Golan, O., & Tirosh, N. (2020). *Political 'apptivism' in the Middle East: The case of iNakba*. *Convergence*, 26(3), 658-673.

Berger, A., Baram-Tsabari, A., & Golan, O. (2023). *How Do Religious "Ask the Expert Sites" Shape Online Religious Authorities? From Clerics to Online Influencers*. *Religions*, 14(4), 444.

שיעור 10: אתיקה - מי צריך אותה?

Hammersley, M. (2009). *Against the ethicists: on the evils of ethical regulation*.

דושניק, ל., וצבר בן-יהושע, נ. (2016). אתיקה של המחקר האיכותי. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותי. מכון מופ"ת, עמ' 217-236.

שיעור 11: אמנות הניתוח הפרשני
דרגיש, ר' וצבר בן-יהושע, נ' (2016). הרמנויטיקה והחקירה ההרמנויטית. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותי. מכון מופ"ת, עמ' 66-85.

ליבליך, א., ר. תובל -משיח ות. זילבר (2010). בין השלם לחלקיו, ובין תוכן לצורה. בתוך ל. קסן ומ. קרומר-נבוא (ערוכות), ניתוח נתונים במחקר איכותי. הוצאת הספרים של אוניברסיטה בן גוריון בנגב, עמ' 21-42.

שיעור 12: תיאור ותיאוריה
Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2013). Plugging one text into another: Thinking with theory in qualitative research. *Qualitative inquiry*, 19(4), 261-271.

Lareau, A. (2000). Home advantage: Social class and parental intervention in elementary education. Rowman & Littlefield Publishers, pp. 219-224.

שיעור 13: כתיבה יוצרת במחקר איכותי
אלפרט, ב. (2016). כתיבה במחקר איכותי. בתוך: צבר בן-יהושע, נ. מסורות וזרמים במחקר האיכותי מכון מופ"ת, עמ' 236-262.

Geelan, D. (2004). *Measuring The Tale. Weaving Narrative Nets to Capture Classrooms: Multimethod Qualitative Approaches for Educational Research*, Springer, 28-33.

חומר לקריאה נוספת:
ראי בתוך הרשימה

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 30 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות 60 %

מידע נוסף / הערות:

ניהול סדיר של בלוג בעקבות השיעורים 10%
מטלה 1: נושא ושאלת המחקר 20%
מטלה 2: איסוף נתונים 40%
מטלה סופית: תחילת הפרשנות 30%